

Güney Anadolu Kıyılarında Hristiyan Korsanlar (1604-1608)* Christian Corsairs in the Southern Anatolian Coasts (1604-1608)

Mikail ACIPINAR**

Öz

16. yüzyılın son çeyreği Akdeniz için yeni bir döneme işaret etmektedir. Bu, birçok tarihinin hemfikir olduğu üzere, 'korsan savaşlarının' büyük deniz savaşlarının yerini aldığı yeni bir dönemdir. Korsan savaşları çeşitli şekillere bürünmüş olsa da en önemli yönünü Müslüman-Hristiyan çekişmeleri oluşturmaktaydı. Malta, İspanya ve Santo Stefano Şövalyeleri'nin başını çektiği farklı korsan gruplarının Osmanlılara yönelik yoğun saldırıları Akdeniz'in hemen her köşesini etkisi altına almıştı. Medici Grandükalarına bağlı Tarikat Şövalyeleri'nin akınları da Güney Akdeniz kıyılarına kadar ulaşmaktaydı. Bu çalışmada Hristiyan korsanların Güney Anadolu kıyılarına ve özellikle Santo Stefano Şövalyelerinin 1606 yılında Ayas, Anamur, Finike ve Alanya'ya yönelik yağma akınları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akdeniz, Toskana, Medici, Yağma, Finike, Anamur, Ayas, Alanya

Abstract

The last quarter of the 16th century marks a new era for the Mediterranean. As many historians agree, this was a new era that the 'corsair warfare' replaced the great naval battles. Although the corsair warfare appeared in different forms, the Muslim-Christian conflict was an important phase of it. The intense anti-Ottoman attacks of different corsair groups led by Malta, Spain and Knights of Santo Stefano had influenced every corner of the Mediterranean. The raids of the Knights of the Order, under the disposal of the Medici Grand Dukes, reached as far as the southern coasts of Anatolia. In this study, we will focus on the raids of Christian corsairs against Southern coasts of Anatolia and especially of Knights of Santo Stefano against Ayas, Anamur, Finike and Alanya.

Key Words: Mediterranean, Tuscany, The Medici, Plunder, Finica, Namur, Laiazzo, Laia

Giriş

Akdeniz'de ortaya çıkışı çok eskilere dayanan korsanlık, ilk dönemlerden itibaren deniz ticaretinde yaşanan canlanmalara, siyasi olaylara ve denizlerdeki ticaret trafiğine paralel gelişmeler göstermiştir¹. Başta devletlerarası mücadeleler olmak üzere siyasi istikrarsızlıklar, Akdeniz'e komşu devletlerin politikaları

* Makale Geliş Tarihi: 13.03.2017 Kabul Tarihi: 18.09.2017

** Doç. Dr., Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü, Çiğli-İZMİR e-posta: mikail.acipinar@ic.edu.tr

1 Murat Arslan-Nihal T. Önen, "Akdeniz'in Korsan Yuvaları: Kilikia, Pamphylia, Lykia ve Ionia Bölgelerindeki Korykoslar", *Adalya*, (XIV/2011), s. 189-190.

Görüş

Akademik
Bakış

183

Cilt 11
Sayı 21
Kış 2017

ve münferit bazı girişimler de korsanlık faaliyetlerini doğrudan etkilemiştir. Örneğin, milattan önceki dönemde Akdeniz ticaret yollarını kontrol eden ve geçimlerini bu yolla sürdüren Rodoslular söz konusu gelirden mahrum kalmamak için korsanlara karşı güvenliklerini sağlayacak güçlü bir donanma kurmuşlardı. Sonraki dönemlerde Romalılar da Akdeniz'de türeyen korsanları bertaraf etmek üzere yüzyıllarca mücadele etmişlerdi². Osmanlı donanmasının da temel amaçlarından birisi Akdeniz'in dolayısıyla ticaret gemilerinin ve Müslüman yolcuların güvenliğini sağlamaktır³. Zira denizlerde güvenliğin sağlanamaması askerî, ekonomik ve ticari sorunların yaşanmasına yol açmaktaydı.

Varlığını yüzyıllarca sürdüren korsanlık, 16. yüzyıla gelindiğinde ekonomik, siyasi ve askeri faktörlerin etkisiyle daha fazla önem kazanmış, Akdeniz'de rekabet eden devletler için birer baskı unsuru ve mücadele yöntemi halini almıştır. Özellikle Osmanlı Devleti ile Habsburglar arasında yaşanan bu rekabetin önemli bir safhası karadaki büyük mücadeleler üzerinden sürdürülürken bir diğer safhası da Akdeniz'de gerçekleşmiştir. 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren iç denizde yaşanan korsan mücadelelerinde bazı askeri ve dini teşekküller ön plana çıkmıştır. Bunlar sırasıyla 1522 yılında Rodos'tan kovulduktan sonra Habsburgların himayesinde Malta Adası'na yerleşen Saint Jean Şövalyeleri, Toskana Grandukasına tâbi olmak üzere 1562 yılında kurulan Santo Stefano Şövalyeleri, yine Habsburg koruması altında Adriyatik'te faaliyet gösteren Uskoklar ile Osmanlıların Akdeniz siyasetinin vazgeçilmez unsuru olan Garp Ocakları'nda üslenen Osmanlı korsanlarıdır⁴. Bu gruplar, Akdeniz'deki rakip güçler arasında büyük donanma savaşlarının sona erdiği 1570'lerden sonra daha faal bir rol üstlenmişlerdir⁵.

Yüzyıllar içinde Akdeniz'in siyasi coğrafyasının değişmesine karşılık korsanlıkla ilgili problemlerin büyük ölçüde aynı kaldığını görüyoruz. Sorun uluslararası ilişkiler zaviyesinden ele alındığında, Akdeniz'deki siyasi hâkimiyetin yavaş yavaş Hristiyanlardan doğuda yeni bir güç olarak

- 2 Murat Arslan, "İ.Ö. 188 Yılından İ.Ö. 67 Yılına Kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikia Trakheia Sahillerindeki Korsanlık Faaliyetleri: Nedenleri ve Sonuçları", *Adalya*, (VI/2003), s. 91, 94 vd.
- 3 Kaptanıderya Halil Paşa idaresinde 1609 yılından itibaren, neredeyse düzenli olarak her yıl Akdeniz'e açılan Osmanlı donanmasının başlıca amaçları arasında da bu konuların zikredildiği görülür, bk. Mikail Acipınar, "Osmanlı Kronikleri Işığında Kaptan-ı Derya Halil Paşa'nın Akdeniz Seferleri (1609-1623)", *TİD*, XXVIII/1 (2013), s. 5-35.
- 4 Pál Fodor, "Maltese Pirates, Ottoman Captives and French Traders in the Early Seventeenth-Century Mediterranean", *Ransom Slavery along the Ottoman Borders (Early Fifteenth-Early Eighteenth Centuries)*, Ed. Géza Dávid and Pál Fodor, Leiden 2007, s. 221-222.
- 5 Braudel'in 1574 yılından sonra büyük donanma savaşlarının sona erdiği ve yerini "küçük savaş" olarak nitelendirdiği korsanlığın aldığı tezi bugün hala geçerliliğini korumaktadır. Bunun için bk. Fernand Braudel, *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, Çev. M. Ali Kılıçbay, C. II, İstanbul 1990, s. 146-147. Gerçekten de 16. yüzyılın son çeyreğinde artarak 17. yüzyılın ilk çeyreği boyunca en üst seviyesine ulaşan bu savaşların Osmanlı suları ve kıyıları boyunca aldıkları vaziyetin bir örneği aşağıda daha açık şekilde görülecektir.

beliren Osmanlı Devleti'nin eline geçmesi, bir Doğu-Batı çatışması olarak betimlenmiştir. Böylece uzun yıllar boyunca Batı'da devam eden *mare nostrum* algısının, en azından Akdeniz'in Müslüman yakası bağlamında, artık *mare aliorum* haline dönüştüğü genel bir kabul haline gelmiştir⁶. Öte yandan korsanlık faaliyetlerinde ganimet elde etme arzusunun mu, Müslümanların gazâ anlayışlarının mı⁷ yahut Hristiyanların kutsal savaş motivasyonunun mu belirleyici olduğu hâlâ önemli bir tartışma konusu gibi görünmektedir.

16. yüzyılın son çeyreğinden müteakip yüzyılın son çeyreğine kadar olan zaman dilimi korsan faaliyetlerinin en üst noktaya ulaştığı dönemdir. Bu faaliyetler her ne kadar çoğunlukla yağma amaçlı ekonomik kaygılardan doğan korsan savaşları gibi görünse de arka planda Akdeniz'e hâkim olmak isteyen güçler arasındaki mücadelenin de bir tezahürü görünümündedir. Zira yukarıda bahsi geçen teşekküllerin genelde İspanya Kralı'nın teşviki ve onun bilgisi doğrultusunda müstakilen hareket ettiği görülürken kimi zaman Ceneviz ve İspanya'ya tâbi filoların da yer aldığı müttefik donanmalar halinde akınlar yaptıkları da bilinmektedir⁸. Bu noktada çalışmaya konu olan dönemde, bir kısmı Osmanlı kaynaklarınca yalnızca Hristiyan olarak belirtilen korsanların Osmanlı sularına yönelik yağma hareketlerinin, Osmanlı Devleti'nin gerek Avusturya'ya karşı yürüttüğü kara savaşları gerekse diğer cephelerdeki mücadeleleriyle aynı tarihlere denk gelmesi tesadüf olmasa gerektir.

Osmanlı Akdenizi'ne yönelik korsanlık faaliyetler yürüten teşekküllerden birisi de Osmanlı siyaset dilinde daha ziyade "Duka Gemileri" diye adlandırılan ve ele alınan dönemde Güney Anadolu kıyılarına bir hayli zarar veren Akdeniz'in yeni korsanları Santo Stefano Şövalyeleri Tarikatı'ydı. Tarikat filosu, bir devlet politikası olarak, sadece Toskana Grandukalığının hâkim olduğu sularda devriye gezmek ve buralara nezaret etmekle görevlendirilmemiş, ayrıca Akdeniz'in dört bir yanına sefere çıkabilecek şekilde silahlandırılmış ve donatılmıştı. Mart ve Nisan aylarında Akdeniz'e açılan tarikat filosunun sefer güzergâhı daha ziyade canlı deniz ticaret ağı içerisinde yer alan rotalara göre belirlenmekteydi. Kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz kıyıları ile Adalar Denizi ve Yunan Yarımadası etrafında yer alan adalar boyunca seyreden Osmanlı bandıralı her türlü gemi ve yerleşim yeri bu korsan donanmalarının hedefi haline geliyordu⁹. Bilhassa

6 Claudio Fogu, "From *Mare Nostrum* to *Mare Aliorum*: Mediterranean Theory and Mediterraneanism in Contemporary Italian Thought", *California Italian Studies* 1/1 (2010), s. 1-23.

7 Sinan Paşa'ya atfedilen telhisler arasında buna ilişkin şöyle bir ifade yer almaktadır: "...mâl, asil cihâd içündür. Husûsan cihâd 'alel-küffâr bir mübârek nesnedür ki lezzeti zevkolunsa hiç nesneye benzemez, hem harcı çıkar ve hem dünyanın menâfi i hâsil olur" Halil Sahillioğlu, *Koca Sinan Paşa'nın Telhisleri*, İstanbul 2004, s. 5; Bu konuya ilişkin bir tartışma için bk. Emrah Safa Gürkan, "Batı Akdeniz'de Osmanlı Korsanlığı ve Gaza Meselesi", *Kebikeç*, 33/2012, s. 173-204.

8 Osmanlı sularına yönelik müttefik Hristiyan akınlarına örnekler için bk. Mikail Acıpınar, *Osmanlı İmparatorluğu ve Floransa: Akdeniz'de Diplomasi, Ticaret ve Korsanlık 1453-1599*, Ankara 2016, s. 215 vd.

9 Tarikatın tesisi ve 16. yüzyıldaki faaliyetleri için bk. Mikail Acıpınar, "Anti-ottoman activities of the Order of the Knights of St. Stephen during the second half of the 16th century", *Seapower, Technology and Trade: Studies in Turkish Maritime History*, (Eds. D. Couto-F. Gunerğun-M. P.

İskenderiye-Rodos-İstanbul, Kıbrıs-İstanbul ve diğer rotalar üzerinde seyreden ticaret ve zahire gemileriyle zengin emtia taşıyan devlete ait gemi kervanları en önemli korsan hedefleri arasındaydı. Bu tehlikeye dair uyarılara 16. yüzyıl boyunca¹⁰ ve 17. yüzyılın başlarından itibaren merkeze iletilen veya merkezden Akdeniz'in güvenliğinden sorumlu Osmanlı görevlilerine gönderilen birçok belgede rastlanmaktadır¹¹. Nitekim 16. yüzyılın son çeyreğinde Malta, Toskana ve Sicilya korsanlarından müteşekkil bir filonun, "*Mısır boğazına ve beru semtlere varalum elbette ya beğlere veyahûd İskenderiyye'den gelen kafileyeye uğrayup bir hâl idelim*"¹² şeklinde karar aldıkları yönündeki haberler de bu gerçeği desteklemektedir.

Bütün bunlarla birlikte bu çalışmanın amacı, özellikle İnebahtı Savaşı'ndan sonra Akdeniz'e hâkim olan korsan savaşları döneminin Osmanlı sularındaki etkisini kısa bir dönem ve bölge üzerinden incelemektir. Yine 1603 yılında Osmanlı tahtında yaşanan değişikliğin hemen ardından Güney Anadolu kıyılarına yönelik bir dizi korsan saldırıları üzerinden Avrupalı güçlerin Osmanlı Devleti'ne karşı Akdeniz'deki faaliyetlerinin farklı yönleri ele alınarak, imparatorlukta yaşanan askeri, idari ve sosyal çalkantıların bir portresinin ortaya konması hedeflenmektedir. Bu noktada ağırlıklı Osmanlı arşiv vesikalarından yola çıkılarak Hristiyan korsanların dört yıl boyunca neden aynı bölgeyi hedef alan akınlar düzenledikleri sorusuna cevap bulunmaya çalışılacaktır.

17. Yüzyıl Başlarında Akdeniz'de Genel Durum

Osmanlı Devleti 17. asrın başlarında içeride ve dışarıda bir kısım savaşlar ve karışıklarla meşguldü. İran ve Avusturya ile devamedegelen savaşların yanı sıra Anadolu'nun birçok yerinde baş gösteren Celâli isyanları da tüm şiddetiyle sürmekteydi. 1604 yılında İstanbul'dan hareket eden Osmanlı ordusunun Macaristan topraklarındaki mücadeleleri 1606 yılına kadar sürmüştü, İran cephesindeki başarısızlıklar ve Celâli isyanlarının da etkisiyle Osmanlı-Avusturya savaşları 1606 yılında imzalanan Zitvatorok Antlaşması'yla sona ermişti. Görece bir sükûnet dönemine girilse de, aynı sıralarda Akdeniz'in birçok köşesinde korsan saldırıları hüviyetinde başka bir savaş daha yaşanmaktaydı¹³.

Osmanlı sularında vuku bulan korsan saldırıları Doğu Akdeniz'in en uzak kıyılarından Kıbrıs ve Güney Anadolu sahillerine kadar uzanmaktaydı. Bu saldırılar bazen ticaret ve hacı gemilerine yönelik yağma baskınları, bazen de kıyı kesimlere çıkarma harekâtları şeklinde meydana gelmekteydi. 17. yüzyıldan itibaren Kuzey Afrika kıyıları ve Doğu Akdeniz boyunca birbiri ardına gerçekleştirilen tarikat akınları Osmanlı kaynaklarına çeşitli şekillerde yansımıştır. Yüzyılın ilk on yılı Preveze, Magosa ve Cezayir'e bağlı Bona ile birlikte Güney Anadolu kıyılarında yer alan Ak Liman, Mamuriye, Antalya,

Pedani), İstanbul 2014, s. 165-172.

10 Örneğin BOA, MD 34, s. 27/54 ve 55; s. 75/169; s. 95/214

11 Acıpınar, "Halil Paşa'nın Akdeniz Seferleri", s. 5-15.

12 Sahillioğlu, a.g.e., s. 81.

13 Mücteba İlgürel, "Ahmed I", TDVİA, C. 2 (1989), s. 30-31.

Ayas (Laiazzo), Anamur, Finike ve Alanya gibi çeşitli kıyı yerleşimlerine yönelik korsan baskınları ve çıkarma harekâtlarına sahne oldu. Bu saldırılarda büyük can ve mal kaybı yaşanırken, Osmanlı idarecilerinin İstanbul'un hemen yanı başında sayılabilecek bölgeleri hedef alan bu Hristiyan korsan saldırıları karşısındaki şaşkınlığı arşiv belgelerinden takip edilebilmektedir. Merkezi yönetim, yerel idarecilere bu tür saldırıların gerçekleşmesinin nasıl mümkün olabildiğini sorarken, aynı belgelerden önemli kıyı yerleşimlerinde veya sancaklarda muhafaza için bulundurulması zorunlu olan gemi miktarlarında ve kalelerde görevli muhafızların sayısında bir eksilmenin ve bunların kontrolünde bir ihmalin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır¹⁴.

İnebahtı Muharebesi'nden sonra başlayan korsan saldırıları ve tarikat destekli Toskana birliklerinin 1599 yılında gerçekleştirdikleri başarısız Sakız çıkarması aslında müteakip yüzyılda yaşanacak yoğun mücadelenin ayak seslerinden başka bir şey değildi. Her ne kadar sonraki teşebbüs büyük bir hezimetle sonuçlanmışsa da, Toskana Grandukaları, Levant ticareti için pazar bulmak ve korsan savaşlarıyla Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak şeklindeki tecrübe edilmiş başarısız girişimlerini sürdürerek tarikat filosunu Osmanlı sularına göndermeye devam etmiştir. Bu arada Floransa idaresinin ticaret izni almak amacıyla Osmanlı hâkimiyetindeki Trablusşam'a¹⁵ ve eski barış antlaşmalarını yenilemek üzere İstanbul'a¹⁶ temsilciler gönderdiği de ileri sürülmüştür. Diğer yandan aynı tarihlerde Medici tahtında bulunan I. Ferdinando'nun, Grandukalığının dış politikasında değişikliğe giderek, İspanya etkisinden kurtulmak üzere bir denge unsuru olarak gördüğü Fransa'ya yaklaşma politikası ise 1601 yılındaki İspanya-Fransa antlaşması ve ardından Osmanlı ordularının Macaristan'daki başarısı sebebiyle sonuçsuz kalmıştı¹⁷.

I. Ferdinando'nun Medici tahtına çıkmasından sonra 17. yüzyılda artık daha tecrübeli hale gelmiş olan şövalyelerin faaliyetleri de aynı derecede etkili ve sistemli hale gelmiş, Osmanlı deniz trafiğine yönelik saldırılar da yoğunluk kazanmıştı. Toskana'nın en önemli deniz üssü Livorno'nun gelişimine müsavi olarak tarikat filosu da 1604 yılında Hollanda'da yaptırılan güçlü kalyonlarla takviye edilmişti. Kuzeyden gelen birçok korsan grubuna ve özellikle İngiliz denizcilere filoya yeni katılan bu gemilerde görev verilmişti¹⁸.

14 1604 yılında Mısır muhafazasında olan Mehmed Paşa'nın şikâyetlerinden, Mısır Boğazı'nın korunması için masrafları Mısır hazinesinden karşılanmak üzere "kadimden" beri dört adet gemi donatılmasına rağmen son dönemde gemi sayısının bire düştüğü ve bununla bölgeye gelen korsan kalyonlarına karşı koymanın mümkün olmadığı anlaşılmaktadır, bk. BOA, MD 75, s. 232/484, (5 Nisan 1604/5 Zilkade 1012). Ayrıca bk. BOA, KK 70, s. 300, (12 Eylül 1604/17 Rebiülahir 1013); Midilli Kalesi'nde görevli timar erbabının görev yerlerinde bulunmamasından kaynaklanan zafiyete ilişkin bk. BOA, MD 75, s. 56/83, (24 Nisan 1605/5 Z 1013).

15 P. Paolo Carali, *Fakhr ad-Din II: Principe del Libano e la corte di Toscana 1605-1635*, Vol. II, Roma 1938, s. 121.

16 W. J. Griswold, *Anadolu'da Büyük İsyân 1591-1611*, Çev. Ülkü Tansel, İstanbul 2000, s. 64.

17 Giorgio Spini, "Il Principato dei Medici e il sistema degli stati Europei del Cinquecento", *Firenze e la Toscana dei Medici nell'Europa del '500*, Vol. I, Firenze (1983), s. 213.

18 Acıpınar, *Osmanlı İmparatorluğu ve Floransa*, s. 276.

Güney Anadolu Kıyılarına Yönelik Saldırıları

Henüz 16. yüzyılda korsanlar tarafından Doğu Akdeniz'in Anadolu kıyıları boyunca birçok yağma ve baskınlar gerçekleştirilmiştir. Malta Şövalyeleri, Santo Stefano Şövalyeleri, Sicilya ve İspanya'ya tâbi filolarla Papalık gemileri farklı tarihlerde bu seferlere katılmışlardır. Yukarıda bahsedildiği üzere, İskenderiye ve Dimyat limanlarından denize açılan Osmanlı veya yabancı bandıralı¹⁹ çeşitli gemiler Doğu Akdeniz'de her an bir korsan saldırısına maruz kalma tehlikesi altında seyahat ediyordu. Sakız, İstanköy, Rodos, Girit, Kıbrıs ve Güney Anadolu açıkları deniz mevsiminde Malta, Livorno ve Napoli başta olmak üzere farklı Hristiyan limanlarından kalkan korsan filolarıyla Osmanlı gemileri arasındaki mücadelelere sahne olmaktadır. Kıbrıs veya Mısır'dan İstanbul'a hazine, pirinç, kilim, deri, kumaş ve kereste taşıyan gemiler Hristiyan korsanlarca ele geçiriliyor, bir kısmı yağmalandıktan sonra batırılıyor, yedeğe alınmaya müsait olanlar ise ana üslerine götürülüyordu²⁰.

Müteakip yüzyılın ilk çeyreğinde de zengin emtia yüklü gemiler nedeniyle bu güzergâhlar korsan filolarının saldırılarına maruz kalmıştır. Örneğin, Toskana Şövalyeleri 1602 yılında ele geçirdikleri Osmanlı gemilerinden çok miktarda Müslüman esir ve ganimet elde etmişti²¹. 1604 yılı yaz aylarında çeşitli Osmanlı idarecilerinin yanı sıra, Selanik'ten Kıbrıs'a kadar Akdeniz kıyısında bulunan bütün Osmanlı görevlileri *kâfir* donanmasının denize açıldığı ve söz konusu bölgelere yönelik tecavüzlerine karşı hazırlıklı olunması konusunda uyarılıyordu²². Nitekim daha önceki yıllarda Mısır'dan ve diğer bölgelerden yola çıkarak Selanik limanlarına uğrayan gemilerin bu Hristiyan kalyonları tarafından ele geçirilmesi, gemilerde bulunan tüccarların bir kısmının katledilmesi, esir alınması veya kıyılardaki köylerin ve dalyanların yağmalanması gibi olaylar yaşanmıştı²³.

Silifke Baskını (1604)

Osmanlı idarecilerinin korsan saldırılarına karşı uyarıları gerçekten de açık öngörülere dayanıyordu. 1604 yılının yaz aylarında Divân'dan çıkan diğer hükümler, Hristiyan korsanların Mora Yarımadası civarından daha yakın yerlere kadar sokulduklarını göstermektedir. Temmuz ve Ağustos aylarına ait iki vesika çok sıcak bir gelişmenin telaşını ve şaşkınlığını gözler önüne sermektedir.

- 19 1605 yılında İskenderiye'den aldığı emtia ile Venedik'e giden bir Venedik barçası demir attığı Değirmenlik Adası Limanı'nda İspanya'ya ait iki korsan kalyonu tarafından yağmalanmıştı, bk. BOA, DE. 13, s. 21, (5 Haziran 1605/18 Muharrem 1014).
- 20 Marco Gemignani, *Il cavaliere Iacopo Inghirami al servizio dei Granduchi di Toscana*, Pisa 1996, s. 96; Alberto Tenenti, *Pracy and the Decline of Venice 1580-1615*, Los Angeles 1967, s. 40-42.
- 21 Salvatore Bono, "Yeniçağ'da İtalya'da Türk-Müslüman Tutsaklar", Çev. M. Şakiroğlu, *Erdem C.* 3/9 (Eylül 1987), s. 840-841.
- 22 BOA, KK 70, s. 40, (26 Temmuz 1604/28 Safer 1013); BOA, KK 70, s. 59, (11 Ağustos 1604/15 Ra. 1013).
- 23 BOA, KK 70, s. 108, (20 Ağustos 1604/24 Zilhicce 1013).

Korsanların bu defaki hedefleri Güney Anadolu kıyılarında önemli bir ticaret limanı olan Ak Liman'dır. 16 ve 17. yüzyıllarda İçel Sancağı'na bağlı limanlardan birisi olan Ak Liman, Silifke Limanı'na nispeten Kıbrıs'a ulaşımın daha rahat sağlandığı bir konuma sahiptir. Dolayısıyla Kıbrıs'ın fethinden sonra limanın önemi artmış ve korunması amacıyla Akça Kale isimli bir kale ile ticaret gemilerinin getirdiği emtianın depolanacağı kervansaray, mahzen ve dükkân gibi çeşitli yapılar da inşa edilmişti. Bütün bu yatırımlar sayesinde Ak Liman kısa sürede gelişerek Silifke'yi geride bırakmış, 17. yüzyılda ise her türlü ticari ürünün muhafaza edildiği ve kırk elli kadar gemiyi aynı anda barındırabilen bir liman seviyesine ulaşmıştı²⁴.

16. yüzyılın sonlarına doğru liman ve çevresinde yapılan çalışmalarla birlikte Kıbrıs hazinesinin veya adadan getirilecek emtianın Ak Liman üzerinden İstanbul'a ulaştırıldığını tespit edebiliyoruz²⁵. Hatta önceki yüzyılda sadece Kıbrıs'ın limanı diye anılan Ak Liman'ın 17. yüzyıl başlarında, "Kıbrıs ve Mısır'ın iskelesi" şeklinde nitelendirilmesi limanın zamanla katettiği gelişimi ve kazandığı önemi göstermektedir. Kuşkusuz bu liman sahip olduğu ticaret hacmi ve barındırdığı zengin ganimet nedeniyle korsan saldırıları için de oldukça cazip bir merkez haline gelmiştir. Nitekim 1604 yılında Ak Liman'la birlikte Mamuriye Kalesi'ne saldıran dört adet Hristiyan kalyonu her iki kalede görevli olan dizdar, kethüda ve kale muhafızlarının tümünü öldürmüş, Ak Liman iskelesinde demirli gemilerdeki mallarla kalede bulunan top ve cephanelikleri yağmamış, kaleleri ise ateşe vermişti. Bununla yetinmeyen korsanlar civardaki köylere saldırarak bütün Müslüman ahaliyi esir almışlardı²⁶.

Kıbrıs Beylerbeyi Vezir Ferhad Paşa'nın, iskeleden her yıl büyük miktarlarda mal-ı mirî elde edildiğini ancak yaşanan bu olaydan sonra tek bir akçe bile gelir sağlanamayacağından bahisle, bu durumun bir daha yaşanmaması için ertesi sene kalelerin muhafazasında "alçak hallü" sancak sipahilerinin görevlendirilmesinin uygun olacağı yönündeki istekleri İstanbul'da olumlu karşılanmıştı²⁷. Buna rağmen Osmanlı idarecilerinin saldırıya ilişkin şaşkınlığı, kendilerine ulaşan ilk bilgilerden yaklaşık bir ay sonra, İçel Beyi'ne iskelede yaşananların doğru olup olmadığını sormasından açıkça anlaşılmaktadır. Öyle ki saldırıyı gerçekleştiren kalyonların ne taraftan geldikleri, iskelelere nasıl girdikleri, topları ne şekilde aldıkları, bu sırada kale görevlilerinin nerede buldukları ve hezimetin sebeplerinin ne olduğu gibi soruların cevapları en kısa zamanda ve ayrıntılı olarak istenmekteydi²⁸.

24 Şenol Çelik, "Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs Seferi'ndeki Asker ve Zahire Naklinde İçel Sancağı'nın Rolü", *İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi (24-27 Kasım 1998, Kıbrıs 1999)*, s. 116-117.

25 BOA, MDZ 6, s. 38/86.

26 BOA, KK 70, s. 246, (25 Temmuz 1604/27 Safer 1013); BOA, KK 70, s. 233, (22 Ağustos 1604/26 Rebî'ül-ewvel 1013).

27 BOA, KK 70, s. 246.

28 BOA, KK 70, s. 233, (22 Ağustos 1604/26 Rebî'ül-ewvel 1013).

Soruların muhataplarının yağmayla ilgili durumu açıklayan yazışmaları tespit edilemese de, belgelerde dört adet Hristiyan kalyonundan bahsedilmesi, saldırının Osmanlı sularına yönelik seferlerine genellikle dört veya daha fazla gemiden müteşekkil bir filoyla çıkan Malta veya Santo Stefano Şövalyeleri tarafından yapılmış olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir.

Aslında yaşanan bu olayın kısmen ihmal ve muhafaza eksikliğinden kaynaklandığını düşündüren bazı bilgiler Rodos Sancakbeyinin ilerleyen aylardaki şikâyetlerinden anlaşılabilir. Bu şikâyetlerde Rodos Beyi'nin emrindeki üç adet kadirganın muhafaza görevi için yeterli olmadığı, özellikle kış aylarında Hristiyan korsan kalyonlarının Osmanlı sularında görülen yoğun faaliyetlerinin engellenmesinin ancak diğer bazı sancakbeylerinin emrindeki kadirgalarla birlikte hareket edilmesiyle mümkün olabileceği dile getirilmiştir²⁹. Zaten aynı dönemde Kıbrıs idarecileri ile Rodos, Sakız, İstanköy, Mora, Ağrıboz, Avlonya, Draç ve Selanik dışında daha birçok sancakbeyi ve kale görevlisi hareket halindeki büyük Hristiyan donanmasına karşı tedbir almaları konusunda özellikle uyarılmıştır³⁰.

İstanköy Baskını (1604)

Rodos Beyi tarafından İstanbul'a iletilen şikâyetlerin üzerinden çok geçmeden Hristiyan korsanların İstanköy üzerine bir saldırısı gerçekleşmiştir. Aynı yılın Kasım ayında on bir adet Anabolu ve beş adet Malta gemisinden müteşekkil bir donanma, gece geç saatlerde İstanköy'e iki bin beş yüz asker çıkarmış, bu sırada varoşlarda yaşayan zimmiler³¹ de kale kapısına hücum etmişti. Gayrimüslim tebaanın isyanı esnasında kırk-elli kadar Müslüman katledilirken, küçük büyük altmış-yetmiş kadar Müslüman Türk de esir alınarak bölge tamamen yağmalanmıştı³². Muhtemelen önceden planlanmış ve adadaki zımmi halkın da bildiği bu korsan saldırısının sonraki safhalarına dair herhangi bir bilgiye rastlanmıyor. Ancak ertesi sene, söz konusu saldırılarla ilgili olduğu izlenimi uyandıran başka gelişmeler yaşanmıştır. Halkın büyük kısmı, muhtemelen bugünkü Germe Köyü'nün ilk temellerini atacak bir girişimle,³³ Germe civarında evler inşa ederek çevredeki bağlarda yaşamaya, bir kısım ahali ise yaylaya çıkmak bahanesiyle bölgeden ayrılmaya başlamıştır. Bu durum, kale ve civarındaki yerleşim yerlerinin boşalmasına neden olmuş, dahası karmaşadan istifade eden Hristiyan kalyonlarının düzenledikleri saldırılarda onlarca ada sakini esir alınarak bölge yağmalanmıştı. Adadaki Osmanlı

29 BOA, *KK 70*, s. 300, (12 Eylül 1604/17 Rebî'ül-âhir 1013).

30 BOA, *KK 70*, s. 216, (9 Eylül 1604/14 R 1013).

31 Söz konusu tarihlerde kale ve etrafındaki varoşlarda Müslümanların yanı sıra gayrimüslimlerin de yoğun bir nüfusa sahip oldukları anlaşılmaktadır, bk. Feridun Emecen, "İstanköy", *TDVİA*, C. 23 (2001), s. 309.

32 BOA, *KK 70*, s. 185, (26 Kasım 1604/4 Receb 1013).

33 Emecen, köyün 17. yüzyılda ortaya çıktığı yönündeki tahminlerinde haklıdır, bk. Emecen, "İstanköy", s. 310. Nitekim yerleşim yerinin asıl ortaya çıkışının yukarıda bahsedilen gelişmelerle yakında ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

idarecileri korsan saldırılarının artmasını kale civarındaki yerleşim yerleri ve köylerin boşalmasına bağlamış olacak ki, başkentten gelen emirlerde halkın yer değiştirmesinin engellenmesi istenmekteydi³⁴.

Osmanlı resmî kayıtlarına yansıyan bu bilgilerden, Hristiyan korsanların Anadolu kıyılarına çok yakın yerleşim yerlerinde bile rahatça çıkarma düzenleyebildikleri görülmektedir. Bu durumun bir istisna olmadığı birkaç sene içerisinde benzer saldırıların gerçekleştirilmesinden anlaşılmaktadır. Her sene olduğu gibi 1605 yılında da Akdeniz muhafazası için denize açılmaya hazırlanan Osmanlı donanmasındaki yetkililere, Hristiyan kalyonlarının o sene içindeki faaliyetlerinden dolayı donanmanın her zamankinden daha önce göreve çıkması yönünde emirler gönderilmişti³⁵. Muhtemelen devam etmekte olan “Engürüs Seferi” dolayısıyla farklı limanlardan Selanik ve diğer iskelelere sevk edilecek olan barut ve mühimmatın Hristiyan korsan saldırılarından korunması düşüncesi de bu kararda etkili olmuştur³⁶. Eldeki belgelerden 1605 yılı başlarında sefer için Kıbrıs’tan ihraç olunacak asker, at ve mühimmatın gemilerle Silifke’ye nakledilmesinde bile denizdeki *küffâr* kalyonlarından dolayı güçlük yaşandığı,³⁷ müteakip günlerde de korsanların hareket üzere olduklarına dair haberler gelmeye devam ettiği ve donanmanın henüz muhafaza hizmetine çıkmadığı anlaşılmaktadır³⁸.

Antalya Baskını (1605)

Osmanlı hükümetinin aylar öncesinden denizlerde yaşanan korsan hareketliliğine dikkat çekerek gerekli tedbirlerin alınması amacıyla deniz kıyısında bulunan yerleşim birimlerine gönderdiği uyarılar Nisan ayı boyunca da devam etti. Doğu Akdeniz’in saldırıya açık bölgelerinden birisi olması sebebiyle Elmalı Kadısı ve voyvodasından da kıyı bölgelerinin “vigleciler”³⁹ vasıtasıyla Hristiyan korsanlardan ve levend eşkiyasından korunmasına nezaret etmeleri istendi⁴⁰.

Iacopo Inghirami komutasındaki Santo Stefano Şövalyeleri filosunun 1605 yılındaki hedefleri arasında Antalya (Adalia) da vardı. Tarikat filosunun aynı yıl içerisinde Preveze Kalesi’ne yönelik başarılı harekâtından güç alan tarikatın *Büyük Üstadı* Granduka I. Ferdinando, Doğu Akdeniz’de bir başka Osmanlı yerleşimine çıkarma yapılmasına karar vermiş, 19 Ağustos 1605 tarihinde de

34 BOA, *KK 70*, s. 113, (30 Kasım 1605/19 Receb 1014).

35 BOA, *MD 75*, s. 103/179, (16 Mart 1605/25 L 1013); BOA, *MD 75*, s. 92/157, (19 Mart 1605/28 L. 1013); BOA, *MDZ 18*, v. 7b, (20 Mart 1605/selh-i Şevval 1013).

36 BOA, *MD 75*, s. 65/103, (4 Mart 1605/13 Şevval 1013); Ayrıca bk. BOA, *MD 75*, s. 87/148 ve 149.

37 BOA, *MD 75*, s. 83/142, (27 Ocak 1605/7 Ramazan 1013).

38 BOA, *MD 75*, s. 33/41, (11 Nisan 1605/22 Za 1013).

39 Devlet tarafından bazı adaların veya kıyı bölgelerinin korunması için bölge ahalisinden muhafız olarak görevlendirilen kimselere verilen bir addır. Bu kimseler vergiden muaf oldukları gibi müsellemler olarak da adlandırılabilirler, bk. Feridun Emecen, “XV-XIX. Yüzyıllarda Ege Adaları’nda Osmanlı İdarî Teşkilâtı”, *Ege Adaları’nın İdarî, Malî ve Sosyal Yapısı*, (ed. İdris Bostan), Ankara 2003, s. 25.

40 BOA, *MD 75*, s. 291/611, (9 Nisan 1605/20 Za 1013).

kara harekâtı için Antalya'yı hedef göstermişti. Grandukadan gerekli talimatları alan Inghirami komutasındaki Kaptan gemisinin yanı sıra Patrona, Firenze, Pisana, San Giovanni ve Santa Maria gemilerinden müteşekkil altı gemilik filo, hazırlıklarını tamamladıktan sonra 21 Ağustos 1605'te Livorno Limanı'ndan hareket etti. Sırasıyla Messina, Manya ve Girit üzerinden yol alarak 19 Eylül'de Yedi Burunlar'a ulaşan filo, aynı gün İskenderiye'den Selanik'e pirinç, mercimek, biber, baharat ve keten taşıyan bir Osmanlı yelkenlisiyle karşılaştı. Uzun bir kovalamacanın ardından gemi top atışlarıyla etkisiz hale getirilmiş, gemide bulunan mallara el konmuş, Müslüman mürettebat ise esir alınmıştı⁴¹.

Toskanalı komutanlar, Antalya yolu üzerinde karşılaştıkları bir Rum gemisinin mürettebatından, muhtemelen Celâîiler üzerine gönderilen, on bin kadar Osmanlı askerinin Antalya'da bulunduğunu öğrenmelerine rağmen plana sadık kalarak yollarına devam ettiler. Amiral Inghirami, Ghisilieri ve diğer rütbelilerin katıldığı toplantıda bu haberlerin doğru olmayabileceği ya da haber doğru olsa bile, en azından isyancıların tedibiyle meşgul olan Osmanlı ordusunun etkili bir savunma gösteremeyeceği fikrinin öne çıktığı anlaşılıyor. 21 Eylül'ü 22'ye bağlayan gece Antalya kıyısına ulaşan tarikat filosu Osmanlı askerlerince fark edilmesine rağmen karaya asker çıkarmayı başarmıştır. Anlaşıldığı kadarıyla harekâtın ilerleyen saatlerinde Osmanlı kuvvetlerinin karşı harekâtından endişe eden Amiral Inghirami, karaya çıkan askerleri geri çekerek herhangi bir çatışmaya girmeden bölgeden uzaklaşmıştır⁴².

Neticede Antalya'ya yönelik kara harekâtı başarısız olmuş, bunu telafi etmek isteyen Toskana gemileri uygun bir saldırı fırsatı yakalayabilmek ümidiyle bölgede gezinmeye devam etmiştir. Korsanlar, 23 Eylül'de İskenderiye'den İstanbul'a giden bir Osmanlı karamürselini, mürettebatının kıyıya çıkarak gemiyi terk etmesi sonucu herhangi bir mücadeleye girişmeden sağlam olarak ele geçirmiştir. Geminin yağma edilmesini engelleyen Inghirami, içindekilerle birlikte Livorno'ya gönderilmesine karar vermişti. Bunun ardından Meis Adası civarında bir gemi ve 26 Eylül'de Rodos ve Kerpe Adaları arasında iki adet karamüsel daha ele geçirilmişti. Bir süre daha Doğu Akdeniz'de dolaşan Toskana amirali, sefer döneminde yaşanan kayıplar ve ele geçirilen Osmanlı gemilerinin tarikat gemilerindeki Toskanalı mürettebatla doldurulmasından dolayı ortaya çıkan mürettebat ihtiyacı nedeniyle Livorno'ya dönmeye karar verdi. İki aydan fazla süren seferde Santo Stefano Şövalyeleri ve Toskana askerlerinden otuz kişi ölmüş, yaklaşık üç yüz kişi de yaralanmıştı. Buna karşılık Osmanlı bandıralı bir karamüsel batırılmış, dört büyük yelkenli ile bazı küçük tekneler tarikat gemilerince ele geçirilmiş ve 317 Müslüman da esir edilmişti⁴³.

41 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 125-126.

42 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 127.

43 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 127-129.

Tarikat filosunun başarısız Antalya seferi daha başlamadan sona ermiş ve filo Livorno'ya çekilmişti. Ancak Doğu Akdeniz'de faaliyet gösteren Hristiyan korsanlar sadece onlar değildi. Kayıtlardan deniz mevsiminin sona erdiği Kasım ayında bile korsanların Akdeniz'de dolaştıkları anlaşılmaktadır⁴⁴. Öyle ki İskenderiye Boğazı civarında görünen iki Malta kalyonu endişeye sebep olmuş, donanma serdarı Mustafa Paşa'dan, Mısır'a giden kalyon ve karamürseller İstanbul'a salimen ulaşınca kadar başkente dönmemesi istenmişti⁴⁵.

1606 Yılı Baskınları

Önceki sene denizlerde yaşanan hareketlilik 1606 yılında karşılaşılabilecek Hristiyan korsan saldırılarının habercisi gibiydi. 1606 yılı Mart ayında Livorno Limanı'na gelen tarikat filosunun kaptanı Iacopo Inghirami, Doğu Akdeniz'e gerçekleştirilecek uzun sefer için altı adet tarikat gemisinin hazırlıklarıyla meşgul olmaya başladı. Nisan ayına kadar devam eden hazırlıkların ardından Granduca I. Ferdinando, 3 Nisan'da tarikatın yeni sefer planlarını içeren talimatları gönderdi. Granduca, Osmanlı sularına yönelik bir amfibi harekâtı için bazı piyade birliklerinin de gemilere alınmasını istemiş, ancak talimatları içeren mektubun mola verecekleri Messina'dan ayrılmadan önce açılmamasını emretmişti. Aynı günün gece yarısı Kaptan ve Patrona gemileri dışında Firenze, San Giovanni, Santa Maria ve San Cosimo isimli altı gemiden müteşekkil filo Livorno'dan yola çıktıktan bir müddet sonra altı gün kalacakları Messina'ya ulaştı. Gemiler için gerekli ikmal tamamlanınca Doğu Akdeniz'e doğru yelken açılmış, Kalabriya geçildikten sonra açılan mektuptan İskenderun Körfezi'ndeki Ayas Kalesi ve yerleşimine yapılacak harekâtın emri ve planı çıkmıştı⁴⁶.

Ayas Baskını

Tarikat filosunun Adalar Denizi civarında bulunduğu günlerde Osmanlı idarecileri Teke Sancakbeyi Memi Bey'i, Hristiyan kalyonlarının adalar arasında seyreden gemilere zarar verdiği konusunda uyarıyordu. Memi Paşa'dan, kısa süre önce kaptan-ı deryalık makamına getirilen Derviş Paşa donanmayla denize açılana kadar, İstanbul'dan gönderilen kadırgalarla bölgenin muhafazasını üstlenmesi isteniyordu⁴⁷. Bu uyarılardan çok kısa bir süre sonra, 11 Mayıs'ta Rodos civarına ulaşan tarikat filosu ele geçirdikleri üç Osmanlı karamürselinden on üç adet top almıştı. Yaşanan çatışma esnasında Toskana birlikleri, aralarında Piskopos Antonio Maria Ghibertini'nin de yer aldığı on bir kişiyi kaybetmiş, yetmiş beş de yaralı vermişti. Buna karşılık Osmanlı gemilerinde bulunan yaklaşık yüz kişi ölmüş, seksen dört Müslüman ise şövalyelere esir düşmüştü. Yağmadan sonra yoluna devam eden Inghirami, 17 Mayıs'ta çıkarma yapılacak olan Ayas

44 BOA, *KK 70*, s. 110, (30 Kasım 1605/19 B 1014).

45 BOA, *KK 70*, s. 111, (30 Kasım 1605/19 B 1014).

46 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 133.

47 BOA, *MDZ 18*, v.100a, (29 Nisan 1606/21 Z 1014).

Gazi

Akademik
Bakış

193

Cilt 11
Sayı 21
Kış 2017

Kalesi'ne ulaşmıştı⁴⁸. Fontana'ya göre, Ayas Kalesi sadece konumu değil etrafını çevreleyen bataklık itibarıyla de oldukça müstahkem bir mevki idi⁴⁹.

Askerlerin karaya çıkacağı uygun bir yer bulmak için gönderilen öncü birlik, hedeften 15 km. uzaklıkta müsait bir alan belirlemişti. 18 Mayıs'ta gece 02.00 sularında Pietro Viscardo idaresindeki piyade birliği ve denizciler, Scipione Cortesi komutasındaki bir şövalye birliği ve Verde komutasındaki üç piyade birliği sandallarla kıyıya taşınmıştı. Karaya çıkan birlikler beş yıl önce Ayas'tan ayrılan bir rehber eşliğinde, yolu defalarca şaşımalarına rağmen, bataklıktan ve vahşi hayvanlar arasından geçerek nihayet bir Türk çobanın yol göstermesi sayesinde Ayas'a ulaşabilmişlerdi. Esir ettikleri çobanın anlattıklarına göre, o sırada devlete isyan halinde bulunan beş bin piyade ve altı yüz atlıdan müteşekkil âsiler bir süre önce kaleye saldırmış ancak kaledeki görevlilerce geri püskürtülmüşlerdi. Bunun üzerine, muhtemelen Celâlilerin kastedildiği isyancılar Toskana birliklerinin yolu üzerinde bir mevkiye kamp kurmuşlardı. Buna rağmen yola çıkan Toskana birlikleri şafak vaktinde kaleye ulaşmışlarsa da, Celâlilere karşı teyakkuz halinde bulunan Osmanlı nöbetçileri onları fark ederek top ve arkebüz ateşiyle saldırıya geçmişlerdi. Toskana birliklerinin kale kapısına yerleştirdikleri patlayıcılar ise Osmanlı askerlerinin muhtemel Celâli saldırısına karşı kale kapısına yığdıkları toprak setten dolayı etkisiz kalmış, sadece bir kişinin geçebileceği büyüklükte açılan delikten yapılan taarruz da fayda sağlamamıştı. Kaleyi ele geçirme girişiminin başarısız olması üzerine bölgeden ayrılan piyade birliklerinin komutanı Verde civardaki savunmasız köyleri yağmalamaya karar vermişti⁵⁰.

Yakınlardaki bir yerleşim yerine yapılan baskın neticesinde yetmiş kadar Türkesiralınarak tarikat gemilerine götürülmüştü. Celâlilerin saldırılabileceğinden endişe eden Verde, bir müddet sonra emrindeki birliklerle kıyıya yönelmişti. Bu esnada Kaptan gemisinde bulunan Inghirami'nin ele geçirdiği zahire yüklü geminin mürettebatından, kale görevlileri ile Celâlilerin müştereken bir saldırı hazırlığında olduğu bilgisi alınmıştı. Muhtemel bir çarpışmadan endişelenerek kıyıdaki Toskana birliklerini gemilere naklettiren Inghirami, operasyon esnasında ele geçirdiği yetmiş esire karşı on üç kayıp ve otuz altı yaralı vermişti⁵¹. Toskana filosunun askerlerini geri çekmesinden kısa süre sonra

48 Gino Guarnieri, *I Cavalieri di Santo Stefano nella storia della Marina Italiana (1562-1859)*, Pisa 1960, s. 305; Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 133-134. Tarikat filosunun Ayas, Anamur ve Finike'ye düzenledikleri baskınları ve elde ettikleri başarıları Toskana halkına duyurmak amacıyla 1606 yılında bir de "relazione" yayımlanmıştı, bk. *Relazione di tre imprese fatte dalle galere di Santo Stefano quest'anno MDCVI cioè di Laiazzo in Soria, di Namur in Caramania e della Finca in Satalia*, Firenze 1606.

49 Fulvio Fontana, *I pregi della Toscana nell'imprese più segnalate de' cavalieri di Santo Stefano*, Firenze 1701, s. 123.

50 Guarnieri, *I Cavalieri di Santo Stefano*, s. 306; Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 134-135; Fontana, Toskana birliklerinin kaleye girdiğini ancak Osmanlı askeri olduğunu ileri sürdüğü Celâlilerin karşı saldırısından dolayı geri çekildiklerini söyler, bk. Fontana, *I pregi della Toscana*, s. 123.

51 Guarnieri, *I Cavalieri di Santo Stefano*, s. 306; Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 134-135.

kıyıya ulaşan Osmanlı süvarileri ise uzak mesafeli tüfek atışlarıyla neticesiz bir saldırı düzenlemişlerdi⁵². Görünüşe göre Celâlilerle kale görevlilerinin işbirliği yaptığı yönündeki iddialar, Toskana birliklerinin başarısız harekâtları için hafifletici bir sebep olarak sunulmak istenmiştir.

Anamur Baskını

Ayas çıkarmasının ardından yola devam eden tarikat filosu, 27 Mayıs'ta Kıbrıs Adası'nın karşı kıyısında, bugünkü Ovacık Burnu'na karşılık gelen, *Porto Cavaliere*'de karaya çıkarak ihtiyaçların giderilmesi ve üç geminin yağlanması için mola verdi. İki gün sonra demir alan gemiler yolda hububat yüklü bir çift tekne ele geçirdi. Teknelerde bulunan Rum mürettebat serbest bırakılırken Müslüman esirler kürekçi ihtiyacını karşılamak üzere Toskana gemilerine nakledildi. Bir süre sonra Anamur Kalesi'ne yaklaşan Inghirami komutasındaki tarikat filosu, Rum denizcilerden kalenin oldukça müstahkem olduğu ancak o esnada sadece yirmi askerle korunduğu bilgisini aldı. Kısa bir toplantıdan sonra Anamur'a saldırma kararı verildi. Bunun için bir grup şövalye, bir istihkâm birliği ve Verde komutasında üç yüz askerle yüz elli denizci görevlendirildi. 31 Mayıs 1606 tarihinde şafak vakti kaleye ulaşan altı tarikat gemisi karaya asker çıkarmaya başladı. İlk Kaptan Viscardo emrindeki askerler harekete geçerek patlayıcılarla kale kapısını yıktılar. Açılan kapıdan giren Toskana piyadeleri hazırlıksız yakalanan Osmanlı askerlerini kısa süre içerisinde teslim almayı başardılar. Emrindeki yüz elli denizciyle bizzat karaya çıkan Iacopo Inghirami de kalede bulunan 80 top ile kadın ve çocuklardan oluşan otuz beş esiri gemilere naklettirdi. Ganimet gemilere taşınırken bir grup süvari ve piyade Osmanlı askeri Anamur önlerinde görüldü. Osmanlı birlikleriyle savaşmayı göze alamayan Amiral Inghirami geri çekilme kararı aldı. Çekilme esnasında hem kaleyi hem de civarda bulunan bazı hububat balyalarını ateşe verdiler⁵³. Başka bir kaynakta bu çatışma esnasında isim verilmeden sancakbeyinin de öldürüldüğü ileri sürülmüştür⁵⁴.

Finike'nin Yağmalanması

Anamur baskınından sonra Güney Anadolu kıyılarında dolaşmaya devam eden tarikat filosu, 1 Haziran'da on iki kişilik mürettebatı esir alınan kereste yüklü bir Osmanlı yelkenlisini daha batırmıştı. Toskana filusunda görevli komutanlar, birkaç gün sonra varılan Gelidonya Burnu civarında yapılan toplantı sonucunda Finike Kalesi'ne saldırıya karar vermişlerdi. Tarikat raporlarına göre, denize uzanan küçük bir burunda yer alan Finike Kalesi az sayıda nöbetçi tarafından korunan, orta yükseklikte surları olan, yakınlarında bir kulenin yükseldiği, birisi iç bölgeye diğeri ise kıyıya bakan iki kapıya sahip

52 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 135; Ayrıca bk. *Relazione 1606*.

53 Guarnieri, *I Cavalieri di Santo Stefano*, s. 306; Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 136-137; *Relazione 1606*.

54 Guarnieri, *I Cavalieri di Santo Stefano*, s. 306.

Gazi

Akademik
Bakış

195

Cilt 11
Sayı 21
Kış 2017

küçük bir müstahkemdi. Filonun Rum rehberine göre, kalede on adet top bulunmakta, sadece otuz kadarının silah kullanabildiği kadınlı erkekli yaklaşık yüz kadar da Osmanlı vatandaşı yaşamaktaydı. Yardıma gelecek Osmanlı birlikleri göz önüne alınarak, Toskana askerlerinin karada kalma süresinin minimum düzeyde tutulacağı bir çıkarma harekâtı planlanmıştı. 6 Haziran saat 02.00'ye doğru, Finike'ye yaklaşık üç mil uzaklıktaki bir koyda demirleyen tarikat gemileri, Kaptan Verde komutasındaki birliklerle şövalyeleri karaya çıkarmaya başlamıştı. Bir süre sonra kaleye ulaşan birlikler ateşli patlayıcılar sayesinde her iki kale kapısını da hava uçurmayı başarmıştı. Açılan kapılardan kaleye giren Toskana birlikleri beklemedikleri bir dirençle karşılaşmıştı. Bir kısmı kale içinde yükselen evlere kapanan Osmanlı vatandaşlarının yarısı mücadelede hayatını kaybetmiş, büyük kısmı kadın ve çocuklardan müteşekkil yaklaşık kırk kişi de esir edilmişti. Buna mukabil Toskana birlikleri iki ölü ve on kadar yaralı vermişlerdi. Kalede bulunan on adet top ve esirleri aldıktan sonra hızlıca kıyıya yönelen Toskana birliklerinin karşısına çıkan Osmanlı askerleri ise tarikata ait gemilerin ağır bombardımanı ile durdurulmuş, böylece tarikat gemileri bölgeden uzaklaşmayı başarmıştı⁵⁵.

Finike baskınından sonra batıya doğru yelken açan tarikat filosu, ertesi gün yeni atanan Paşa'yı Kıbrıs'a götüren dokuz gemilik Osmanlı filosuyla çatışmaya girmeden uzaklaşmayı yeğlemiştir. Ancak Toskanalıların peşine düşen Osmanlı gemileri, latin yelkenleri destekleyen direklerinin kırılması sonucu geride kalan Firenze ve San Giovanni adlı gemilere yaklaşmaya başlamışlardır. İki gemisinin Osmanlıların eline düşeceğini gören Amiral Inghirami, onları kurtarmak için emrindeki diğer dört gemiyle birlikte geri dönmüştü. Bu hareket üzerine arkada kalan gemilerin toplanmasını bekleyen Osmanlı filosu hızını düşürünce, Toskanalılar söz konusu gemilerinin hasarını hızlıca tamir edip Osmanlı filosundan kaçmayı başarmışlardır⁵⁶. Tarikat raporları her ne kadar Kıbrıs'a yeni atanan bir Paşa'dan söz etse de, baskından yalnızca on gün sonra Divân'dan çıkan bir hükümden, o tarihte Kıbrıs Beylerbeyi olan Memi Paşa'nın emrindeki donanma ve beylerle aynı bölgede muhafaza görevinde olduğu anlaşılmaktadır. Muhtemelen tarikat şövalyelerinin mücadele etmekten kaçındıkları donanmanın başında olan Memi Paşa, olaydan çok sonra da olsa Güney Anadolu kıyılarında dolaşan Hristiyan korsanlara karşı tedbirli olunması konusunda pek şiddetli şekilde uyarılmaktaydı⁵⁷.

Bu yoğun baskınların ardından İtalya Yarımadası'na doğru yelken açan Santo Stefano filosu, İstanköy açıklarında Osmanlı bataryalarının top atışlarına maruz kalmıştı. Buna aynıyle mukabele eden Toskana gemileri yola devam

55 Gemignani, *Jacopo Inghirami*, s. 137-138; Bazı kaynaklar kaleden 10 adet top dışında, "ağa"nın eşi ve kızıyla birlikte Finike kulesine dikilen kırmızı-beyaz bir sancağın da alındığını belirtir, bk. Guarnieri, *I Cavalieri di Santo Stefano*, s. 306-307; Fontana, *I pregi della Toscana*, s. 131.

56 Gemignani, *Jacopo Inghirami*, s. 138-139.

57 BOA, *MDZ 18*, v.103b, (16 Haziran 1606/9 Safer 1015).

ederek 25 Haziran'da Messina'ya varmış, böylece üç aydan fazla süren sefer dönemi 11 Temmuz'da Livorno'da son bulmuştu. I. Ferdinando'ya sunulan *relazione*'den sadece Ayas'a karşı bir çıkarma harekâtının planlandığı halde, Inghirami'nin inisiyatif alarak Anamur ve Finike'ye de saldırdığını öğreniyoruz. Seferin ardından elde edilen başarıların halka duyurulması için Floransa'da üç farklı risale yayımlanmıştır⁵⁸.

Osmanlı sularındaki diğer bölgelere yapılan korsan saldırılarıyla ilgili başka bazı bilgilere ulaşılsa da, Finike baskınına teyit eden yegâne vesika Finike Kalesi'nin tamirine ilişkindir. Yağma ve tahribatın büyüklüğünden veya bölgedeki yerel isyanlardan olsa gerek, saldırıdan üç yıl sonra bile Finike Kalesi'nin tamiri bitirilememiştir. Muhtemelen 1609 yılında ihracı ferman olunan sürsat, Finike Kalesi'nin tamirini üstlenen Kaş Kadısı'nın itirazlarına neden olmuş, kadı, sürsatla uğraşması durumunda kale tamirinin gecikeceğinden şikâyet etmiştir. Bunun üzerine kalenin tamirinin daha önemli olduğuna hükmeden Osmanlı idarecileri kendisini sürsattan muaf tutarak kalenin tamiratına devam etmesini istemiştir⁵⁹.

Tarikatın 1607 yılında bir kez daha Akdeniz'e açıldığı, farklı bölgelerdeki Osmanlı topraklarına saldırdığı ve büyük zararlar verdiği bilinmektedir. Bilhassa Gelidonya Burnu ile Rodos arasında İskenderiye'den İstanbul'a giden ve Mısır hazinesini taşıdığı ileri sürülen Osmanlı gemi kervanına düzenlenen saldırıda yedi yüz kadar tutsakla birlikte iki milyon duka değerinde ganimet elde etmişlerdi⁶⁰. Diğer yandan Magosa üzerine yapılan çıkarma harekâtı başarısız olmuş, Cezayir kıyısındaki Annaba (Bona) şehrine yönelik seferse Toskana birlikleri adına tam bir zaferle sonuçlanmıştı⁶¹. Elbette tarikat şövalyelerinin ve devlete ait birliklerin Güney Anadolu kıyılarına yapacağı seferler bununla sona ermemiş, 1608 yılında Alanya üzerine yapılacak yeni bir seferin hazırlıklarına başlanmıştı.

Şövalyelerin Alanya Baskını ve Celâlilerle İttifakı (1608)

1607 yılı Aralık ayı sonlarından itibaren Livorno'ya çekilen tarikat filosunun ertesi sene girişeceği saldırıların planları çok geçmeden yapılmaya başlanmıştı. Toskana Grandukası ile Amiral Iacopo Inghirami arasında yapılan müzakerelerde birçok konu görüşüldükten sonra 1608 yılı Nisan ayında filo

58 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 139.

59 "Kaş Kadısı'na hüküm ki, bundan akdem kazâ-i mezbûr sana inâyet olundukda kefere-i fecere harâb eyledikleri kal'a-i Finike'yi ta'mîr eylemek ta'ahhüd idüp lâkin *sürsât ihrâcı fermân olunursa kal'a ta'mîri avk* olunur deyü ilâm olunmağın *sürsât* hususunda mukayyed olmayup ta'ahhüd eyledüğün kal'a tamirinde ikdâm u ihtimâm itmeğın emr idüp buyurdum ki ta'mîrinde ihtimâm idüp *sürsât* husûsuna mukayyed olmayasın", bk. BOA, MD 78, s. 267/707, (8 Eylül 1609/8 C. 1018).

60 Ronald C. Jennings, *Christians and Muslims in Ottoman Cyprus and the Mediterranean World, 1571-1640*, New York 1993, s. 365.

61 Marco Gemignani, "Il conquista di Bona", *Societa di Storia Militare*, (1994), s. 7-36.

denize açılmaya hazır hale getirilmişti. Kaptan gemisi ve Patrona gemisiyle birlikte Livornina, San Cosimo, San Giovanni ve Santa Margherita isimli savaş gemileri 24 Nisan'da yeni bir Akdeniz seferi için yola koyuldular. 20 Mayıs'ta Sicilya'dan ayrılan tarikat üyeleri, Haziran ayında İskenderiye civarında çeşitli faaliyetlerde bulunduktan başka kendilerine tevdi edilen diğer bazı görevleri de yerine getirdiler ve nihayet Ağustos ayı başlarında Doğu Akdeniz sularına yöneltiler. On gün sonra ulaştıkları Gelidonya Burnu civarında bazı Müslüman gemilerini ele geçirerek yolcularını esir aldılar⁶².

Bölgedeki yağma hareketlerini sürdüren filo, 18 Ağustos'ta Manavgat civarında zapt ettikleri bir geminin Rum kaptanından, bölgede gezinen iki Hristiyan korsan gemisi daha olduğunu öğrendiler. 23 Ağustos'ta bir kez daha Gelidonya Burnu'na yönelen Inghirami'ye burada, daha önce emrindeki filoyla "bazı gizli ve özel" görevleri ifa ettiği Sayda ve Sur şehirlerine kadar Suriye kıyıları boyunca yelken açan ve Kıbrıs etrafında dolaşarak bazı ticaret gemilerine saldıran⁶³ Şövalye Guadagni de katılmıştı. İki komutan, Granduka'nın kendilerine bölgede çıkarma yapacakları bir yer seçmeleri yönünde verdiği talimat üzerine uzun bir toplantı düzenlediler. Başlangıçta önceki yaz başarısız bir çıkarma teşebbüsünde buldukları Ayas Kalesi'ne yeni bir saldırı planı yapsalar da, Ayas önlerine geldiklerinde hava koşullarının iki gün boyunca el vermemesi ve bekleme esnasında Osmanlı askerlerinin kendilerini fark edebileceği endişesiyle bu plandan vazgeçtiler. Kaptan gemisinde tutulan rapora göre, iki komutan yapılan kısa bir toplantı sonrasında, Guadagni'nin birkaç gün önce sonuçsuz bir çıkarma düzenlediği⁶⁴ Alanya üzerine etkili bir çıkarma harekâtı yapılması hususunda anlaştılar. Toskana filosu Alanya'ya doğru hareket etti. Askerî birliklerin çıkarma yapabileceği uygun bir yer tespit edildikten sonra 2 Eylül 1608'de şafak vaktine yakın karaya asker çıkarıldı ve Alanya Kalesi'ne doğru yürüyüşe geçildi⁶⁵.

Birkaç gün önceki saldırı nedeniyle kıyıdaکی güvenlik önlemlerini arttıran Osmanlı askerleri, Toskana birlikleri Alanya önlerinde görünür görünmez top ve tüfek atışlarına başladılar. Saldırıda kayıplar veren Toskana birlikleri yine de ilerlemeye devam ettiler. Kaleye ulaşmayı başaran Grandukalık askerleri ve şövalyeler, merdivenler yardımıyla tırmandıkları surların beklenenden

62 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 173-179.

63 Settimani tarafından kaleme alınan günlükte Guadagni'nin Amiral Inghirami'ye katılmadan önceki faaliyetleri detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Yukarıda bir kısmı tırnak içerisinde verilen "...Soria e parte di Palestina, sino a Saetta e Sur, ne' quali luoghi, fatti alcuni particolari e occulti servizii" ifadesinde kastedilen gizli görevlerin, Osmanlı Devleti adına bölgenin idaresini elinde tutan ancak daha sonra Osmanlılara isyan ederek Toskana Grandukalığına sığınacak olan Ma'noğlu Fahreddin isyanıyla ilgili olduğu tahmin edilebilir. İlgili kısım için bk. Guarnieri, *I Cavalieri di Santo Stefano*, s. 308.

64 İlk saldırının başarısız olması kalenin oldukça güçlü bir müstahkem olmasına bağlanmıştır, bk. Guarnieri, *I Cavalieri di Santo Stefano*, s. 308.

65 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 180-181.

daha alçak olduğunu fark ettiler. Gemignani açık şekilde ifade etmese de, muhtemelen etkili savunma ve takviye Osmanlı birliklerinin bölgeye ulaşacağı endişesi Toskana askerlerini kıyıya doğru çekilmeye zorladı. Bu esnada karşı saldırıya geçen Osmanlı askerleri üzerine kıyıda mevzilenen gemilerden top atışları yapılmaya başlandı. Başarısız bir harekât daha gerçekleştiren Toskana birlikleri ve şövalyeler gemilere alınarak bölgeden uzaklaştırıldı. 3 Eylül'de Alanya'ya yakın bir yerde gemilerin içecek su ihtiyacının karşılanması için mola verildi. Akşam saatlerinde, tarikat raporlarında İstanbul hükümetine isyan etmiş yerel bir bey olarak ifade edilen "Marsoli"⁶⁶ isimli bir isyancı liderinin temsilcisi, Inghirami ve diğer Toskana rütbelileriyle müzakere etmek amacıyla bölgeye geldi. Şimdilik kim olduğu tespit edilemeyen, ancak büyük olasılıkla o tarihlerde bölgede faal olan Celâli reislerinden birisi olan Marsoli'nin elçisi, efendisinin de Alanya Kalesi'ni ele geçirmek amacıyla olduğunu ve Toskana güçleriyle ittifak yapmak istediğini söylemekteydi. 5 Eylül sabahında kaldığı yerden devam eden müzakereler neticesinde ortaya çıkan ittifakla, müşterek saldırı için yeni bir plan yapıldı⁶⁷.

Taraflar arasında varılan anlaşmaya göre, Toskana gemileri Osmanlı askerlerinin dikkatini dağıtmak için Alanya üzerine top atışları gerçekleştirirken Celâliiler, Toskanalılar tarafından temin edilen patlayıcı ve merdivenlerle kaleye saldıracaklardı. Karadan gerçekleştirilecek Celâli saldırısına dört bin piyade ve beş bin süvari katılacaktı. Kalenin ele geçirilmesi durumunda ganimetin nasıl paylaşılacağı dahi karara bağlanmıştı. Buna göre, toplar ve ganimet kaleyi asıl ele geçiren tarafa, Alanya'nın hâkimiyeti Marsoli'ye, ele geçirilen esirler ise şövalyelere bırakılacaktı. Anlaşmanın teminatı olarak Celâliilerden bazı kişiler Toskana gemilerine rehin gönderilecekti. İki tarafça kabul edilen anlaşma gereği Toskana kalyonları ve yelkenli gemileri 6 Eylül'de Alanya önlerinde görülmüş, Celâliiler ise bu esnada şehrin 3 km. uzağında kamp kurmuştu. Ancak Marsoli'nin yedek güçlerinin kendisine katılmamasından dolayı saldırı başka bir zamana ertelenmişti. Celâli reisi, söz konusu birliklerin kendisine katılmasından sonra çöken akşam karanlığını bahane ederek taarruzu ertesi sabaha bırakmıştı. Toskana komutanları âsi reisin isteklerini kabul etmiş ancak Marsoli bu arada, Toskanalılara haber vermeden, yirmi kadar temsilcisini içeriği belli olmayan bir konuda Alanya Kalesi görevlileriyle müzakereye göndermişti⁶⁸.

Bu görüşmelerden ne gibi sonuçlar çıktığı bilinmese de, Inghirami ve Celâliiler arasındaki anlaşma gereği Marsoli, 10 Eylül sabahı söz verdiği

66 Tam olarak kim olduğu tespit edilemese de, Osmanlı resmî kayıtları daha önce İç İI Beyi olup etrafına topladığı birçok zeamet ve tımar erbabının yanı sıra halktan kendisine katılan kim-selerle bölgede isyan halinde olan bir Musli veya Musli Çavuş'tan söz etmektedir, bk. BOA, MDZ 8, s. 96/463, 464, 465 ve 466; BOA, KK 71, s. 232.

67 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 181.

68 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 181-182.

rehineleri Toskana gemilerine göndermiş, karşılığında taahhüt edilen patlayıcı ve merdivenleri almıştı. Saldırı için hiçbir engel kalmadığı düşünülürken Marsoli'nin, Inghirami ve Guadagni'ye gelen bir elçisi, önceki akşam bir Osmanlı birliğinin kendilerine saldırdığını, saldırının püskürtüldüğünü ancak Osmanlı askerlerinin peşinden giden bazı isyancıların asıl birliğe katılmadan taarruza başlayamayacaklarını bildirmişti. Bunun üzerine Toskanalı komutanlar, gemilerden Alanya Kalesi'ne yapacakları top atışlarıyla kuşatmayı başlatmalarının Marsoli'yi harekete geçireceği düşüncesinden yola çıkarak yeni bir plan hazırladılar. Osmanlı muhafızları Toskana gemilerinden gelen top atışlarına anında karşılık vermiş, ardından Toskana gemileri kıyıya yönelmiş ve bunu gören Celâliiler de harekete geçmişti. Yaklaşık iki yüz pare top atışına rağmen tam bir netice elde edilememişti. Aynı gün öğleden sonra bölgede seyreden bir Rum yelkenlisinden seksen dört Müslüman esir ele geçirildiği gibi, geminin kaptanından Alanya'ya yeni atanan Bey'in de bir süre önce gemide olduğu ancak Toskana gemilerini fark etmesi üzerine yanında bulunan otuz kadar yeniçeriyle birlikte bir kayıkla karaya ulaştığı öğrenilmişti. Ayrıca, söz konusu Rum gemisinin kaptanından Ağrıboz'da bir Türk donanmasının bulunduğu ve on sekiz gemiden müteşekkil bir başka filonun da peksimet tedarik üzere yirmi gün önce Rodos'tan Golos'a doğru hareket ettiği yönünde bilgiler de alınmıştı⁶⁹. Buna rağmen kuşatmayı kaldırmayan Inghirami, Marsoli'den ertesi sabah kaleye saldırmakta kararlı olduklarına dair bir mektup almıştı. 11 Eylül'de şafak vakti harekete geçen Toskana birlikleri bir kez daha yalnız kaldılar. Saatler geçmesine rağmen Celâli birlikleri ortada görünmemiş, nihayet gün ortasında tarikat gemilerine ulaşan bir Celâli temsilcisi, takviye kuvvetlerin kendilerine yeni katılması münasebetiyle saldırının öğleden sonraya bırakılmasını istemişti. Öğleden sonra saat 16.00 sularında bu defa da havanın sıcaklığını bahane ederek harekâtın akşama ertelenmesini talep etmişlerdi. Celâliilerin kendilerini oyaladığına ve Alanya yetkilileriyle gizli görüşmeler yaparak menfaat elde etmeye çalıştığına kanaat getiren Amiral Inghirami, kuşatmayı daha fazla sürdürmenin mümkün olmayacağını göerek bölgeden uzaklaşmaya karar vermişti. Diğer yandan, gemilerde bulunan çok sayıda Müslüman esirin beslenmesi ve yiyecek sıkıntısının baş göstermesi nedeniyle bazı gemileri beraberine alarak batıya yönelmişti⁷⁰. Rotaları üzerinde birbirinden ayrı seyreden ve ikisi korsanlık yapan, sonuncusu ise bunların takibinde olan üç gemiye rastlayan şövalyelere mensup Patrona ve Santa Margherita gemileri kaçmaya çalışan üçüncü geminin peşine düşmüşlerdi. Oldukça iyi silahlandırıldığı anlaşılan karamürselden yapılan top atışları kendisini takip eden Toskana gemilerine oldukça zarar vermiş, her iki gemiden toplamda iki kişinin ölmesine otuz dokuz kişinin de yaralanmasına yol açmıştı. Toskana gemileri aldıkları yaralara rağmen takibe devam etmeyi denemişlerse

69 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 182-183.

70 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 183.

de, Osmanlı gemisi rüzgârın da yardımıyla kaçmayı başarmıştı. Ardı ardına gelen başarısız faaliyetlerden sonra Toskana filosu Doğu Akdeniz'deki seyrine son vererek İtalya'ya doğru yelken açmıştı⁷¹.

Osmanlı kronikleri veya arşiv vesikalarında baskına ilişkin bilgilere ulaşmak mümkün olmamakla birlikte, saldırıdan birkaç ay sonra Alanya Kalesi'nde top konusunda çok büyük sıkıntı olduğu, hatta "bir canibden düşman zuhur itse kullanmağa kâbil top" olmadığı öğrenilmektedir⁷².

1604 yılından 1608 yılına kadar olan dönemde Güney Anadolu kıyıları düzenli ve planlı bir takım saldırılara maruz kalmıştır. Bu saldırıların bir kısmı korsanlar adına başarılı olurken Osmanlılar adına birçok sorun ve zafiyetin gün yüzüne çıkmasına ve merkezi idarenin bu keyfiyeti sorgulamasına, çeşitli önlemler almasına zemin hazırlamıştır.

Baskınların Sebepleri ve Zafiyetler Üzerine

Söz konusu tarihlerde Hristiyan korsan grupları ve bilhassa Santo Stefano Şövalyeleri ile Malta Şövalyeleri'nin Güney Anadolu kıyıları boyunca rahatça yaptıkları yağma akınlarının ve kıyı yerleşimlerine yönelik cüretkâr çıkarma harekâtlarının birkaç yönden ele alınması gerekir. Toskana tarikat komutanları tarafından kaleme alınan sefer raporlarında, yukarıda bahsedilen amfibi harekâtları sırasında sık sık merkezi hükümete isyan eden Celâli gruplarından bahsedilmektedir. Bunlardan, 17. yüzyıl başlarında bölgede çok sayıda ve kalabalık gruplar halinde dolaşan Celâlilerin kalelere musallat olup yerleşim yerlerini yağmaladıkları anlaşılmaktadır. Aynı tarihlerde Divân'dan çıkan farklı hükümlerde de bu durumu destekler nitelikte birçok bilgiye rastlamak mümkündür.

Henüz 1605 yılında Teke Sancağı'nda ortaya çıkan isyanların bir kısmında yerel idarecilerin ve Celâli gruplarının isimleri geçmekteydi. Özellikle Teke Sancakbeyi Ahmed'in oğlu Mehmed Çavuş, etrafına topladığı bin kadar eşkiya ve sekbanla civardaki köyleri yağmalamış, hatta Finike Kalesi'ni ele geçirerek Teke birlikleriyle savaşmış ve bölgede yarattığı huzursuzluk nedeniyle birçok köy halkı yerinden olma durumuyla karşı karşıya kalmıştı⁷³. Aslında Finike'ye musallat olan sadece Mehmed Çavuş ve eşkiyası değildi. Aynı tarihlerde üç dört eşkiya liderinin etrafında birleşen birkaç yüz kişilik diğer bir Celâli grubu, eski Teke Sancakbeyi İbrahim Bey'in Finike (Yılanbaşı) Kalesi'ne sığınmasına neden olmuştu⁷⁴. Öte taraftan, Alanya civarında türeyen atlı eşkiya grupları da Alanya Kalesi'nde toplanmakta⁷⁵, etraftaki köylerin boşalmasına ve halkın

71 Gemignani, *Iacopo Inghirami*, s. 183-184.

72 BOA, *KK 71*, s. 60, (24 Ocak 1609/17 Şevval 1017).

73 BOA, *MD 75*, s. 32/39, (18 Nisan 1605/29 Za 1013).

74 BOA, *MD 75*, s. 211/431, (19 Nisan 1605/30 Za 1013).

75 BOA, *KK 71*, s. 223, (5 Mart 1609/28 Zilkade 1017).

başka yerlere göçmesine neden olmaktadır⁷⁶. Hatta bu durumdan bıkan bölge halkı, can güvenliklerini sağlamak için Alanya civarında harabe halde bulunan eski Alâra Hisarı'nı kendi gayretleriyle tamir ettirmeyi bile teklif etmişlerdi⁷⁷. Şövalyelerin Alanya kuşatmasından önceki aylarda birçok Celâli grubunun ittifak ederek kalede toplandıklarına yönelik bilgiler⁷⁸ tarikat raporlarındaki bilgilerle uyuşmakta, bu da Alanya Kalesi'nin durumunun Hristiyan korsanlar tarafından önceden bilindiği izlemine doğurmaktadır.

İsyancıların zulümlerinin günden güne arttığı kayıtlara açıkça yansımıştır ki, bu kayıtlardan kaleleri çok zorlanmadan ele geçirdikleri ve bölgede görev yapan Osmanlı idarecilerinin dahi bunlara karşı koyamadıkları anlaşılmaktadır. Mevcut durum Hristiyan korsanların söz konusu kaleleri hedef seçmelerinin nedenlerini açıklar mahiyettedir. Nitekim Finike'ye saldıran Toskana birliklerinin çok fazla bir direniş görmeden kaleyi yağmalayabilmelerini bu bilgiler ışığında değerlendirmek daha makul gibi görünmektedir. Öte yandan, aradan üç yıl geçmesine rağmen kalenin hâlâ tamir edilmemiş olması da Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu çalkantılı durumun bir göstergesi gibidir. Zaten başkenti çevreleyen yarımada çevresinde birbiri ardına görülen bu yoğun ve cüretkâr deniz saldırıları, korsan gruplarının güç veya üstünlüklerinden ziyade önemli bir zafiyetin sonuçları sayılmalıdır.

Aslında büyük Celâli karışıklıklarının yanı sıra doğu ve batıda yaşanan yıpratıcı savaşlar devletin dâhili otoritesinde bir zafiyet oluşturmuş, bu zafiyet kalelerdeki askerlerden denizcilere kadar emre itaatsizlik ve görev yerinde bulunmama gibi farklı şekillerde tezahür etmiştir. İstanbul'daki merkezi yönetim sık sık deniz kenarında yer alan kalelerdeki askerî görevlilerden yalnızca bir kısmının görev yerlerinde bulunduğunu, bir kısmının ise keyfi hareket ettiğini, bu nedenle kalelerin savunma zafiyeti gösterdiğinden şikâyetle, konunun tafsilatla araştırılmasını ve görev yerinde bulunmayanların dirliklerinin ellerinden alınmasını emrediyordu⁷⁹.

Mevcut gelişmeler sadece kale görevlileri için değil, denizlerde görev yapan her türlü Osmanlı ümerası ve denizcisi için de geçerliydi. Hristiyan korsan saldırılarının arttığı günlerde Cafer Paşa'ya gönderilen bir emirname denizlerdeki durumun vahametini açıkça ortaya koymaktadır. Osmanlı idaresi harbî korsan gemilerinin son dönemlerde ticaret gemileriyle çeşitli yerleşim

76 BOA, *MD 75*, s. 321/668, (5 Aralık 1604/13 Receb 1013); BOA, *MDZ 8*, s. 89/442.

77 BOA, *MD 75*, s. 325/677, (12 Aralık 1604/20 Receb 1013).

78 BOA, *A.DVN.MHM. 937*, s. 28, (19 Temmuz 1608/5 R. 1017).

79 Gelibolu, Boğazhisarı, Bozcaada, Midilli, Sakız, Ağrıboz ve diğer kıyılarda yer alan kalelerdeki mustahfiz, azep ve topçular kaleleri beklemeyip her biri "kendü havasında" gezmekte idi, bk. BOA, *MDZ 18*, v.214b, (2 Temmuz 1606/25 Safer 1015); Ayrıca bk. BOA, *MDZ 18*, v.107a, (30 Mayıs 1606/22 Muharrem 1015); BOA, *KK 71*, s. 195, (7 Mart 1609/Selh-i Za 1017); Osmanlı Devleti'nde kıyıların korunmasına ilişkin bk. Şenay Özdemir, "Kıyı Nöbeti: Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'de Kıyı Koruması", *TİD*, XXIII/1 (2008), s. 187-210.

yerlerine zarar verdiğini buna mukabil, *deryâ beylerinden ve kapudanlardan birine bir hizmet teklif olunup bir yere gönderilmek lâzım geldikde her biri birer dürlü bahâne ve gadr ve biri birlerine arz u tafsîl eylemekle vâki' olan hizmet gereği gibi görülmeyüp avk u te hîr olunmağla dîn ü devletime halel gelecek ba'zı husûsun ortaya çıktığını* acı bir şekilde itiraf etmekteydi. Tedbiren, verilen emre itaat etmeyen kimselerin yerine hizmet yapabilecek kişilerin getirilmesi düşünülmekteydi⁸⁰. Donanmanın denize açıldığı dönemde göreve gelmeyen beylerbeyiler, sancakbeyleri, ağalar ve diğer görevlilerin⁸¹ yol açtığı sorunların yanı sıra, deniz kıyısında bulunan yerleşim yerlerinden veya adalardan görevlendirilen sancakbeylerinin donanmaya katılmasından sonra muhafazadan mahrum kalan bölgelerin eşkiya ve sûhte taifelerinin saldırılarına maruz kalması bir başka savunma zafiyetini ortaya çıkarmaktaydı⁸².

17. yüzyılın başlarında Osmanlı donanması ve deniz muhafazasında görülen zafiyetlere karşın, Hristiyan korsanlar ve özellikle Santo Stefano Şövalyeleri tarafından gerçekleştirilen saldırıların kış aylarında da devam etmesi gibi olağan dışı gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır. Hristiyan korsan gemileri ve filolarının kış ayları boyunca Akdeniz'de hareket halinde olması üzerine, bölgenin güvenliğinden sorumlu olduğu anlaşılan Rodos Sancakbeyine ait kadırgaların muhafazaya çıkmak için gerekli mürettebatı toplamakta sıkıntı yaşadığı anlaşılmaktadır. Rodos kadırgalarında görev alan bölükbaşılar ve neferlerin daha önce "eyyâm-ı şitâda muhafaza teklif olunmaz idi" diyerek göreve çıkmayı reddetmesi, Rodos gemilerinin korsan saldırılarına karşı denize açılmasını engellemekteydi⁸³.

Söz konusu korsan saldırılarının artış göstermesi ve halka büyük zararlar vermesi üzerine Osmanlı idaresi, Akdeniz'in muhafazası ve korsanlara karşı mücadele etmek üzere 1609 yılında Kaptanıderya Halil Paşa komutasında büyük bir Osmanlı donanmasını denize çıkarmıştı. Muhtemelen görevlerini aksatan sancakbeylerinin birçoğu İstanbul'a çağırılmış ve yerlerine Cezayir-i Garb Kapudanı olan Gâzi Murad Bey⁸⁴ gibi devletin tecrübe ve sadakatine güvendiği isimler tayin edilmişti. Bu tecrübeli Osmanlı denizcilerinin ve korsanlarının yer aldığı kapsamlı seferin asıl hedeflerinden birisi de, çeşitli hükümlerde açıkça ifade edildiği gibi, Santo Stefano Şövalyeleri Tarikatı idi. Nitekim Kuzey Afrika kıyıları dışında Sayda ve Beyrut'a kadar ulaşan Hristiyan korsanların ele geçirilmesine büyük önem verildiği anlaşılmaktadır. Aynı dönemde altı kalyondan müteşekkil bir filoyla Kıbrıs civarında faaliyet gösteren Malta Şövalyeleriyle yapılan mücadele, yüzlerce esir ve pek çok ganimetin alındığı büyük bir zaferle sonuçlanmıştı. 1610 yılında bir kez daha Akdeniz'e yelken açan

80 BOA, *MDZ 18*, v.189a, (15 Temmuz 1606/6 Ra 1015).

81 BOA, *MDZ 18*, v.238a, (19 Temmuz 1606/13 Ra 1015).

82 BOA, *MDZ 18*, v.193a, (20 Mayıs 1606/12 Muharrem 1015).

83 BOA, *MDZ 18*, v.107a, (30 Mayıs 1606/22 Muharrem 1015).

84 BOA, *MDZ 18*, v.221b, (30 Temmuz 1606/24 Ra 1015).

Halil Paşa komutasındaki Osmanlı donanmasının ilk hedeflerinden birisi de Güney Anadolu kıyıları olmuştur. Finike yakınlarında karşılaşılan bir Hristiyan kalyonu batırılarak Kıbrıs Adası civarında gezinen beş adet Toskana kalyonu üzerine gidilmişse de, Hristiyan gemileri kaçmayı başarmıştır⁸⁵.

Yukarıda bahsi geçen sebeplerle birlikte, Piri Reis'in Alanya kalesi çizimleri ile çok fazla farklılıklar göstermeyen Lazara'nın 1609 yılından sonraya tarihlenen Alanya haritası,⁸⁶ Toskana birliklerinin bölgeyi ne kadar iyi tahlil ettiğini ve sonraki saldırıları için önceden nasıl hazırlıklar yaptığını ortaya koymaktadır. Halil Paşa'nın donanmanın başına getirilmesi korsan saldırılarında görece bir azalmaya sebep olmuşsa da, bu saldırılar hiçbir zaman sonlandırılmamış, özellikle Malta ve Santo Stefano Şövalyelerine ait filoların Osmanlı kıyı yerleşimlerine yönelik kuşatma ve baskın harekâtları, nispeten daha seyrek olarak, sonraki dönemlerde de devam etmiştir.

Sonuç

Makalenin ilk bölümlerinde vurgulandığı üzere, Osmanlı Devleti'nin 17. yüzyılın başlarında içinde bulunduğu askeri, ekonomik ve sosyal koşullar görece bir buhran ve karışıklık dönemine işaret ediyordu. Bu çok yönlü sarmalın bir tarafını da Akdeniz hâkimiyetinin sürdürülebilirliği noktasında yaşanan yoğun çatışma ve mücadeleler oluşturuyordu. Özellikle Habsburgların Avusturya Hanedanı ile süren ve ancak 1606 yılında sona erecek olan yorucu savaşların son yıllarında Güney Anadolu kıyılarına yönelik korsan saldırıları oldukça cüretkâr bir vaziyet almıştır. Çok az kısmı arşiv belgelerine yansıyan bu girişimler esnasında merkezi yönetimin meşguliyetinin farklı bölgelere yoğunlaşmış olduğu anlaşılabilir. Birlikte, örneklerine daha önce de rastlanılan bir kısım zafiyetlerin bu tarihlerde artış gösterdiği de anlaşılabilir.

Suriye bölgesindeki bir kısım Arap aşiretleri ve Dürzilerin güçlerini artırdığı bir dönemde yaşanan bu gelişmelerin, en azından Dürzi emiri Ma'noğlu Fahreddin'le bağlantılı olarak, siyasi ayağının olduğu da açıkça görülebilmektedir. Aynı tarihlerde Akdeniz'de Halep ve ona bağlı olarak Trablusşam ve İskenderun gibi limanlardan Avrupa içlerine kadar uzanan uluslararası ticaret yollarının cazibesi de Hristiyan korsanların bu bölgelere rağbet göstermesinin bir başka nedeni olarak kabul edilebilir.

Bu bakımdan yüzyılın ilk on yılında Osmanlıların farklı cephelerde yürüttüğü kara mücadeleleri esnasında yaşananların denizlerde meydana getirdiği boşluk, ağırlıklı Hristiyan korsan teşekküllerine uygun bir ortam sağlamış olmakla birlikte, söz konusu gruplar üzerindeki etkisi yadsınamaz olan ve onları daha önceleri de bu girişimlerinde destekleyen İspanyol yönetiminin karadaki mücadeleler esnasında Osmanlılara karşı izlediği Akdeniz siyasetinin

85 Acipınar, "Halil Paşa'nın Akdeniz Seferleri", s. 7-14.

86 Roger Mason, "The Medici-Lazara Map of Alanya", *Anatolian Studies*, Vol. 39 (1989), ek XIX.

de bir parçası görünümündedir. Halil Paşa'nın 1609 yılından itibaren Doğu Akdeniz'in güvenliğini sağlamak üzere giriştiği büyük seferler de önceki yıllarda yaşanan bu gelişmeler ve korsan faaliyetleriyle doğrudan ilgili gibidir. Nitekim merkezi yönetimin Akdeniz'e ağırlık vermesi de dâhili buhranların kısmen kontrol altına alındığı ve Avrupa cephesinde sükûnetin sağlandığı bir döneme rastlamaktadır.

Kaynaklar

a. Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

- a- Bâb-ı Asaflı Divân-ı Hümayûn Mühimme Kalemî (A.DVN.MHM.): 937
- b- Düvel-i Ecnebiye (DE.): 13
- c- Kamil Kepeci (KK): 70, 71
- d- Mühimme Defterleri (MD): 34, 75, 78
- e- Mühimme Zeyli Defterleri (MDZ): 6, 8, 18

b. Araştırma-İnceleme

ACIPINAR, Mikail, "Osmanlı Kronikleri Işığında Kaptan-ı Derya Halil Paşa'nın Akdeniz Seferleri (1609-1623)", *TİD*, XXVIII/1 (2013), s. 5-35.

ACIPINAR, Mikail, "Anti-ottoman activities of the Order of the Knights of St. Stephen during the second half of the 16th century", *Seapower, Technology and Trade: Studies in Turkish Maritime History*, (Eds. D. Couto-F. Gunerun-M. P. Pedani), İstanbul 2014, s. 165-172.

ACIPINAR, Mikail, *Osmanlı İmparatorluğu ve Floransa: Akdeniz'de Diplomasi, Ticaret ve Korsanlık 1453-1599*, Ankara 2016.

ANONİM, *Relazione di tre imprese fatte dalle galere di Santo Stefano quest'anno MDCVI cioè di Laiazzo in Soria, di Namur in Caramania e della Finica in Satalia*, Firenze (1606).

ARSLAN, Murat, "İ.Ö. 188 Yılından İ.Ö. 67 Yılına Kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikia Trakheia Sahillerindeki Korsanlık Faaliyetleri: Nedenleri ve Sonuçları", *Adalya*, (VI/2003), s. 91-118.

ARSLAN, Murat-ÖNEN, Nihal T., "Akdeniz'in Korsan Yuvaları: Kilikia, Pamphylia, Lykia ve İonia Bölgelerindeki Korykoslar", *Adalya* (XIV/2011), s. 189-205.

BONO, Salvatore, *Yeniçağ İtalya'sında Müslüman Köleler*, Çev. Betül Parlak, İstanbul 2003.

BONO, Salvatore, "Yeniçağ'da İtalya'da Türk-Müslüman Tutsaklar", Çev. M. Şakiroğlu, *Erdem C.* 3/9 (Eylül 1987), s. 839-848.

CARALI, P. Paolo, *Fakhr ad-Din II: Principe del Libano e la corte di Toscana 1605-1635*, Vol. II, Roma (1938).

ÇELİK, Şenol, "Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs Seferi'ndeki Asker ve Zahire Naklinde İçel Sancağı'nın Rolü", *İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi (24-27 Kasım*

Görüş

Akademik
Bakış

205

Cilt 11
Sayı 21
Kış 2017

1998, Kıbrıs (1999), s. 107-125.

EMECEN, Feridun, "İstanköy", *TDVİA*, C. 23 (2001), s. 308-310.

EMECEN, Feridun, "XV-XIX. Yüzyıllarda Ege Adaları'nda Osmanlı İdarî Teşkilâtı", *Ege Adaları'nın İdari, Malî ve Sosyal Yapısı*, (ed. İdris Bostan) Ankara (2003), s. 7-31.

FODOR, Pál, "Maltese Pirates, Ottoman Captives and French Traders in the Early Seventeenth-Century Mediterranean", *Ransom Slavery along the Ottoman Borders (Early Fifteenth-Early Eighteenth Centuries)*, Ed. Gézá Dávid and Pál Fodor, Leiden 2007, s. 221-238.

FOGU, Claudio, "From *Mare Nostrum* to *Mare Aliorum*: Mediterranean Theory and Mediterraneanism in Contemporary Italian Thought", *California Italian Studies* 1/1 (2010), s. 1-23.

FONTANA, Fulvio, *I pregi della Toscana nell'impresie più segnalate de' cavalieri di Santo Stefano*, Firenze (1701).

GEMIGNANI, Marco, "Il conquista di Bona", *Societa di Storia Militare*, (1994), s. 7-36.

GEMIGNANI, Marco, *Il cavaliere Jacopo Inghirami al servizio dei Granduchi di Toscana*, Pisa (1996).

GRISWOLD, W. J., *Anadolu'da Büyük İsyan 1591-1611*, Çev. Ülkü Tansel, İstanbul (2000).

GUARNIERI, Gino, *I Cavalieri di Santo Stefano nella storia della Marina Italiana (1562-1859)*, Pisa (1960).

İLGÜREL, Mücteba, "Ahmed I", *TDVİA*, C. 2 (1989), s. 30-33.

JENNINGS, Ronald C., *Christians and Muslims in Ottoman Cyprus and the Mediterranean World, 1571-1640*, New York (1993).

MASON, Roger, "The Medici-Lazara Map of Alanya", *Anatolian Studies*, Vol. 39 (1989), s. 85-105.

ÖZDEMİR, Şenay, "Kıyı Nöbeti: Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'de Kıyı Koruması", *TİD*, XXIII/1 (2008), s. 187-210.

SAHİLLİOĞLU, Halil, *Koca Sinan Paşa'nın Telhisleri*, İstanbul (2004).

SPINI, Giorgio, "Il Principato dei Medici e il sistema degli stati Europei del Cinquecento", *Firenze e la Toscana dei Medici nell'Europa del '500*, Vol. I, Firenze (1983), s. 177-216.

TENENTI, Alberto, *Piracy and the Decline of Venice 1580-1615*, Los Angeles (1967).

Extended Abstract

The last quarter of the 16th century marks a new era for the Mediterranean. As many historians agree, this was a new era that the 'corsair warfare' replaced the great naval battles. Although the corsair warfare appeared in different forms, the Muslim-Christian conflict was an important phase of it. The intense anti-Ottoman attacks of different corsair groups led by Malta, Spain and

Görüş

Akademik
Bakış

206

Cilt 11
Sayı 21
Kış 2017

Knights of Santo Stefano had influenced every corner of the Mediterranean. The raids of the Knights of the Order, under the disposal of the Medici Grand Dukes, reached as far as the southern coasts of Anatolia.

These raids and plunders, which took place during the wars in Europe and Iran and public disturbances, seem to be a part of the policy of Spanish monarchy to oppress the Ottoman government during the Ottoman-Austrian war ended in 1606. Besides, it is understood that European powers hoped to get some political and economic benefits from these activities. After concluding a treaty with Austria in 1606, Ottoman administration, in the face of increasing attacks of the enemies, mounted an expedition to Mediterranean in 1609 in order to secure both the sea traffic and also prevent the sea raids.

EKLER

Fig. 1: Ayas Kalesi ve Yerleşimi (Erasmus Magno, *Imprese delle galere toscane*, 1597-1616, Ricc. 1978, c.14)

Fig. 2: Anamur Kalesi (Erasmus Magno, *Imprese delle galere toscane*, 1597-1616, Ricc. 1978, c. 149r)

Fig. 3: Şövalyelerin Finike'yi Zapt ve Esir Edilen Müslüman Ahaliyi Gösteren Bir Minyatür (Erasmus Magno, *Imprese delle galere toscane*, 1597-1616, Ricc. 1978,c. 152r)

Fig. 4: Tarikat Gemilerinin Ak Liman'ı (Aglimun) Yağmalamasını Resmeden Minyatür (Erasmus Magno, *Imprese delle galere toscane*, 1597-1616, Ricc. 1978,cc. 252v-253r)

Görüş